

nijvertijd

Tweede nummer

Met genoegen presenteren wij het tweede nummer van Nijvertijd. Dit nummer is gewijd aan drukkerij OVIMEX die dit jaar haar vijfenzeventig jarig bestaan viert. In die vijfenzeventig jaar is het bedrijf van 'wilde drukker' tot een achtenswaardig internationaal opererend grafisch bedrijf uitgegroeid. Hoe het een en ander is verlopen kunt u in dit nummer lezen.

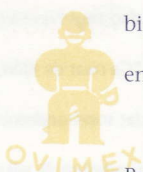
OVIMEX was tot eind jaren tachtig gevestigd in de voormalige krachtcentrale voor de N.V. Deventer IJzergieterij en Machinefabriek v/h J.L. Nering Bögel en Co. op de hoek van de Raamstraat en de Hallenstraat in Deventer. Het oorspronkelijke logo van OVIMEX hangt nog steeds aan de gevel, maar wel enigszins aangepast door de huidige kunstzinnige bewoner.

Onlangs is duidelijk geworden dat dit markante en historische pand naar alle waarschijnlijkheid onder de slopershamer zal verdwijnen. We hebben al het mogelijke gedaan om sloop te voorkomen. Hergebruik van het gebouw is naar onze mening goed mogelijk. Daarbij komt dat sloop onherroepelijk is....

Ons devies is dan ook: Deventer, laten we zuinig zijn met het weinige industriële erfgoed dat ons nog rest.

Tenslotte op deze plaats een dankwoord voor allen die aan de totstandkoming van dit nummer hebben meegewerkt. OVIMEX voor de mede-sponsoring, oud-directeur de heer De Haan voor zijn interview en oud-medewerker de heer Wagenaar voor het interessante documentatiemateriaal. Ook een woord van dank voor de bijdrage van grafisch vormgever Pieter Ellens en de leden van onze onderzoeksgroep.

Rob Viveen, voorzitter

De stichting Industrieel Erfgoed Deventer, kortweg SIED genoemd, is opgericht in juli 1995.

Doel is het behoud van industrieel erfgoed in Deventer en omgeving. Ons werkgebied omvat de gemeenten Bathmen, Deventer, Diepenveen, Gorsse, Holten, Lochem, Olst, Raalte en Voorst.

Gegevens vastleggen, historisch onderzoek doen en daarover publiceren zijn belangrijke onderdelen van het werk dat verricht wordt. Ook organiseren we excursies, bijeenkomsten en lezingen en geven we advies op het gebied van hergebruik van industrieel erfgoed.

En natuurlijk zetten we ons in voor monumenten van bedrijf en techniek, die door sloop bedreigd worden.

Voor het uitvoeren van deze activiteiten hebben we een projectgroep Behoud en twee werkgroepen gevormd:

de werkgroep Onderzoek en de werkgroep Publiciteit.

Kortom: een actieve club met enthousiaste vrijwilligers die zich inzetten voor het behoud van industrieel erfgoed in Deventer en omgeving. Voor meer informatie kunt u onze brochure aanvragen, telefoon (0570) 671049.

Vanaf het dak van drukkerij OVIMEX een blik op de omgeving van de drukkerij, met op de achtergrond het pand en de schoorsteen van de stoomolieslagerij en veevoederfabriek voorheen Gebr. ten Hove aan de Bergpoortstraat.

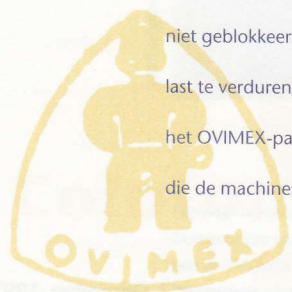
De Hinderwet gedooft jaren achtereen het pand van OVIMEX in Raambuurt, maar daarmee is ook alles gezegd.

Een Hinderwetvergunning uit 1953 is amper toereikend, gezien de overlast die OVIMEX-machines de buurtbewoners bezorgen.

Eind jaren tachtig moet de drukkerij binnen een aantal jaren uit de Raambuurt zijn verdwenen. Dat is ook directeur Bert de Haan van plan.

De buurtbewoners, die wel eens een kerstgeschenkje van OVIMEX krijgen, werken keurig mee. Ze begrijpen dat de drukkerij voor het blok zit en geen kant meer uitkan. Meermalen hebben de buurtbewoners geklaagd, maar ze hebben OVIMEX niet geblokkeerd.

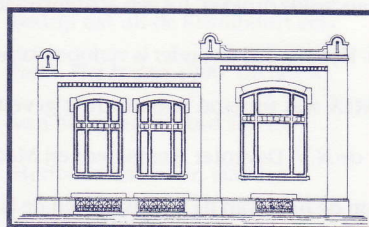
Alleen de zijdelingse burens die de meeste overlast te verduren hebben. Die zitten naast de Deto en grenzen aan het OVIMEX-pand. Die mensen blijven klagen wegens de herrie die de machines maken.

Van 'wilde drukker' tot modern grootbedrijf

Drukkerij OVIMEX in Deventer komt in 75 jaar twee keer over

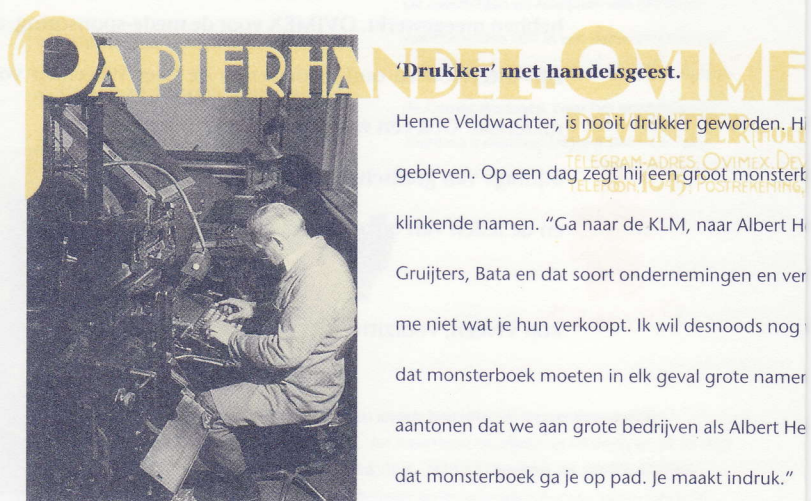
De beginjaren. Amper is de Eerste Wereldoorlog voorbij, of de jonge Hendrik (Henne) Veldwachter uit Colmschate zet een ogenschijnlijk gedurfde stap. Henne is handelsman in hart en nieren. Hij 'zit' dan in de zegellak- en papierhandel. Niet zo'n vreemde combinatie, want de Veldwachters zijn daar op de Snippeling burens van de uit 1872 stammende Inkt- en Zegellakfabriek van Philip van Son en Co en van papierwarenfabriek Neerlandia. Henne krijgt de kans om onder de vleugels van Van Son lakstiften in binnen- en buitenland te verhandelen. Zo ontstaat de handelsnaam OVIMEX (Overijsselse Im- en Exportmaatschappij).

Henne installeert zich in een schuurtje. Het bedrijfje heeft de wind mee. Aan lakstiften bestaat in die jaren grote behoefte.

OVIMEX groeit snel. Als Van Son en Co in 1920 naar Hilversum vertrekt maakt Henne nieuwe plannen. Hij neemt een degelpersje van een failliet bedrijf over. Hij en de jonge Derk Slot, drukker van beroep, gaan samen verder onder de al bestaande naam OVIMEX. Het bedrijf is niet bij een drukkersorganisatie aangesloten en ontbeert erkenning. Het is een zogenaamde 'wilde drukker'. In de grafische industrie moet men absoluut niets van 'wilde drukkers' hebben.

Desondanks krijgt Henne vraag naar zijn bedrukte producten. Spoedig is meer ruimte nodig en Henne verplaatst het bedrijf naar een winkeltje in

'Drukker' met handelsgeest.

Henne Veldwachter, is nooit drukker geworden. Hij is een handelsman. Hij heeft de drukkerij overgenomen. Hij heeft geleven. Op een dag zegt hij een groot monsterboek met klinkende namen. "Ga naar de KLM, naar Albert Heijn, naar de Groenings, Bata en dat soort ondernemingen en verhandel met hen. Het is niet wat je hun verkoopt. Ik wil desnoods nog een groot monsterboek moeten in elk geval grote namen. Het is niet dat we aan grote bedrijven als Albert Heijn en Bata dat monsterboek ga je op pad. Je maakt indruk."

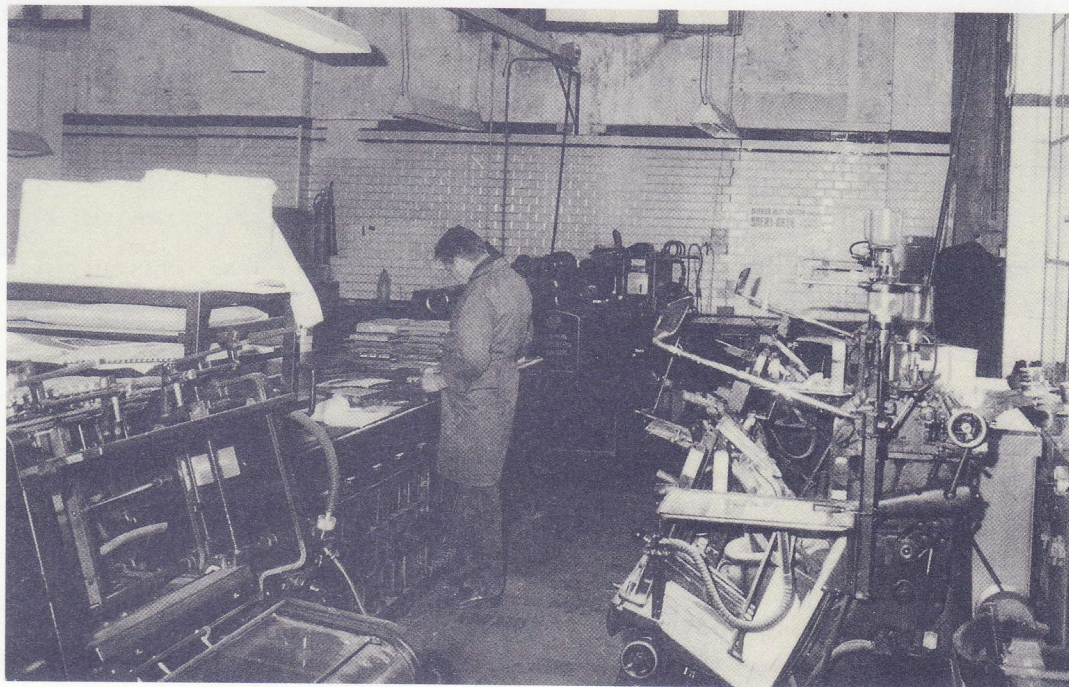
Wakker' grafisch bedrijf

PAKPAPIER aan Rollen en Vellen
PAPIEREN ZAKKEN blanco en bedrukt
TOONBANK APPARATEN met bijbehorend Rollenpapier
Sisal- en Bindtouw

De crises te boven

de Gieterijstraat in de Raambuurt. Als in 1932 de N.V. Deventer IJzergieterij en Machinefabriek v/h J.L. Nering Bögel en Co failliet gaat, is Henne Veldwachter klaarwakker. Hij slaat zijn slag tijdens de veiling van de inboedel, de terreinen en de gebouwen. In 1933 koopt hij een deel van de panden aan de Hallenstraat no. 8. Een jaar later trekt OVIMEX in de door architect L. Mentink uit Olst verbouwde machinekamer. Kenmerkend zijn de hoge ruimtes en gewelven van drie, vier meter dik in de kelders.

Bert de Haan als leerjongen bij OVIMEX werken. Als hij aan de grafische MTS is geslaagd treedt hij in 1965 in dienst van OVIMEX.

Henne Veldwachter bouwt ondertussen het bedrijf op. Dan komt de malaise en veel werk gaat verloren in Deventer. Henne is een populair, sociaal voelend en vrijgevig man. Zelfs in die malaise-periode speelt hij af en toe voor Sinterklaas.

In juni 1963 overlijdt Henne aan een hartaanval. Het echtpaar Veldwachter heeft twee kinderen: Tonny en Betty. Tonny neemt OVIMEX van zijn vader over. Het gaat goed tot 1971/'72. De oliecrisis

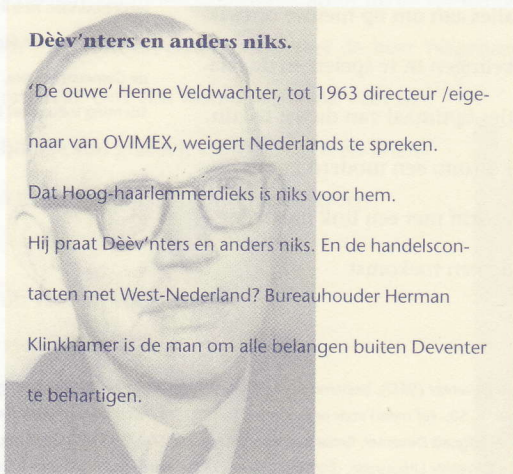
van 1972 slaat diepe gaten in het bedrijfsleven. Ook OVIMEX gaat het slecht. Investerings blijven uit. In 1975 staat het bedrijf voor de keus: doorgaan of sluiten. Tonny Veldwachter treedt in dat jaar wegens gezondheidsredenen terug. Bert de Haan heeft dan al een jaar of tien als calculator in het bedrijf gewerkt. De grafische bond haalt De Haan over om het bedrijf over te nemen. De verwachting is dat De Haan met zijn personeel er meerdere jaren over zal moeten doen om alle narigheid weg te werken. Een reorganisatie is bitter nodig. Bij de overname krijgen 10 van de 45 personeelsleden ontslag. In de jaren tachtig legt OVIMEX zich

OVIMEX gaat door een diep dal

Henne Veldwachter is een rasechte handelaar. De techniek beheerst hij niet. Daar weet hij echter wel raad op. Zo ongeveer in 1960 gaat

Dèèv'nters en anders niks.

'De ouwe' Henne Veldwachter, tot 1963 directeur /eigenaar van OVIMEX, weigert Nederlands te spreken. Dat Hoog-haarlemmerdieks is niks voor hem. Hij praat Dèèv'nters en anders niks. En de handelscontacten met West-Nederland? Bureauhouder Herman Klinkhamer is de man om alle belangen buiten Deventer te behartigen.

Gewelven.

De gewelven hebben betonmuren van soms meters dik, dit alles ter ondersteuning van de zware machines van de voormalige krachtcentrale van Nering-Bögel.

vooral toe op het maken van kettingformulieren. Er worden nieuwe machines aangeschaft en dus moeten er vooral binnenskamers muren verdwijnen. Bovendien koopt OVIMEX de huisjes die in één blok naast het bedrijfspand staan. In eerste instantie voor huisvesting van werknemers. Uiteindelijk gaan ook daar de muren eruit om er papiermagazijnen van te maken. Achter de huisjes verrijst een lokaal om als binderij dienst te doen. In 1985 is OVIMEX helemaal 'boven Jan'.

Nu een modern grafisch bedrijf

Zo rond 1985 heeft de gemeente al plannen om de hele Raambuurt te saneren. De bedrijven die daar gevestigd zijn, zoals Sensora, De Lange van Leer, autobusbedrijf Salland, de Deto... Al die bedrijven onderhouden goede contacten met elkaar. Niemand wil vertrekken. De ondernemers zeggen en denken het-

De laatste investering: een rotatie-offsetpers.

zelfde: "rustig blijven zitten, de gemeente heeft ons straks nodig en dan komt het schip met dubbeltjes binnen". De realiteit is anders. OVIMEX is het eerste bedrijf dat uit de Raambuurt vertrekt. Het is dan 1990. De bouw van het nieuwe pand aan de Herfordstraat is een jaar daarvoor begonnen.

Na 30 jaar trouwe dienst neemt Bert de Haan in 1995 afscheid. De oudste archiefgegevens dateren uit 1922. Vandaar dit jaar de viering van het 75-jarig jubileum. Volgens de huidige directeur Frank Dijkman (sinds 1981 bij het bedrijf werkzaam) is OVIMEX van plan om nog minstens 75 jaar mee te draaien. Men doet er alles aan om op nieuwe ontwikkelingen in te spelen en de relaties optimaal van dienst te zijn. Kortom: een modern grafisch bedrijf met een link naar verleden en toekomst.

Hendrik Veldwachter was er zich van bewust dat tijdig investeringen moesten plaatsvinden. Ca. 1960 wordt een splinternieuwe boekdruk cylinder-pers afgeleverd. Destijds een grote vooruitgang.

Het interview van werkgroep lid Bob Birza met de heer De Haan, oud-directeur van OVIMEX, heeft met name als bron gediend. Oud-werknemer de heer Wagenaar bleek een verzamelaar van beeldmateriaal van onschatbare waarde. Ook hier hebben wij gebruik van gemaakt.

Algemeen

De werkgroep Onderzoek inventariseert en documenteert industrieel erfgoed. Zowel bestaande als verdwenen industriële objecten in Deventer en omgeving zijn grotendeels geïnventariseerd. Ook is er een inventarisatie gemaakt van instellingen en particulieren waar zich bronnenmateriaal bevindt en om welk bronnenmateriaal het gaat. Met behulp van een standaardvragenlijst verzamelen de leden van de werkgroep gegevens, beeldmateriaal en informatie van nog bestaand industrieel erfgoed. Niet alleen bouw- en gebruiksgegevens, maar ook zaken als arbeidsomstandigheden, functieverandering en bedrijfsgeschiedenis. Behalve documenten, bouwtekeningen, vergunningen, foto's en verordeningen kunnen krantenartikelen, interviews en voorwerpen als bron dienen. De overzichten en resultaten van het speurwerk bevinden zich in een documentatiemap. Al het verzamelde materiaal wordt bewaard bij de Gemeentemusea, waar het archief van de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer huist.

Colofon

Nijverheid is een halfjaarlijks verschijnend bulletin van de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED), bestemd voor donateurs en andere betrokkenen en geïnteresseerden. Donateur kan men worden door overmaking van: fl. 25,- (of meer) voor particulieren, fl. 50,- (of meer) voor organisaties, fl. 100,- (of meer) voor bedrijven op rekening 65.56.06.459 van de ING Bank Deventer of Postbankrekening 415141 t.n.v. de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer. Redactieadres: SIED, Brink 27-A, 7411 BS Deventer, tel. (0570) 671049 Dit nummer van Nijverheid kwam mede tot stand dankzij financiële steun van Repro Deventer Lithografie, drukkerij OvimeX te Deventer en Reclameadviesbureau Allison Deventer.